

آرش کرمی

دبیر مجمع مشورتی نظام مسائل استان ایلام

سامان ملک زاده

معاون امور کمیسیون ها مجمع مشورتی نظام مسائل استان ایلام

تحلیل جنگ دوازده روزه ایران و رژیم صهیونیستی از منظر نظام مسائل

۱- مقدمه:

۱-۱ از نبرد نیابتی تا رویارویی مستقیم

جنگ دوازده روزه میان جمهوری اسلامی ایران و رژیم صهیونیستی، بدون واسطه گروه‌های نیابتی، برای نخستین بار منازعه امنیتی- نظامی را به سطح «درگیری مستقیم» میان دو بازیگر اصلی ارتقاء داد. این تغییر وضعیت نه فقط از منظر نظامی بلکه از نظر سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و حتی روانی یک تحول پارادایمی در محیط امنیت ملی کشور به شمار می‌رود.

این رخداد، معادل «آزمون واقعی» سیاست‌های بازدارندگی فعال، تاب‌آوری زیرساختی، انسجام اجتماعی، پدافند غیرعامل، تاب‌آوری داخلی و دیپلماسی مقاومت است. از همین رو باید باید با رویکرد نظام مسائل فرا بخشی کمیسیون‌ها بررسی و ابعاد آن به زبان هر حوزه تخصصی برای سیاست‌گذاران ترسیم شود.

۱-۲ پیام روشن این جنگ

بازدارندگی ایران دیگر فقط متکی بر عمق راهبردی نیست، بلکه ظرفیت ضربه متقابل مستقیم را تثبیت کرده است. اما هم‌افزایی این تهدید مستقیم با تحریم‌های اقتصادی، جنگ ترکیبی رسانه‌ای و عملیات سایبری، «نظام

مسائل» کشور را پیچیده‌تر می‌کند. از همین رو باید با رویکرد نظام مسائل کمیسیون محور، بررسی و ابعاد آن به زبان هر حوزه تخصصی برای سیاست‌گذاران و تصمیم‌گیران تبیین شود.

۱-۳ مسأله محوری

تثبیت و افزایش بازدارندگی جمهوری اسلامی در برابر تهدید مستقیم، در شرایطی که تهدید نظامی با تحریم اقتصادی، جنگ ترکیبی سایبری و عملیات رسانه‌ای - روانی هم‌افزا شده است.

۱-۴ مسأله پیوسته

چگونگی حفظ انسجام داخلی، تاب‌آوری اقتصادی، پایداری انرژی و زیرساخت‌ها، و جلوگیری از فرسایش روانی - اجتماعی در یک نبرد بلندمدت احتمالی.

۲- تحلیل راهبردی از منظر کمیسیون‌های ده‌گانه

۲-۱ کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی

۲-۱-۱ فرصت‌ها

- تثبیت معادله بازدارندگی فعال.
- انتقال پیام جدی به رژیم صهیونیستی با نمایش توان ظرفیت ضربه متقابل ایران.

۲-۱-۲ تهدید

- احتمال کشیده شدن درگیری به سطح چندجبهه‌ای و ورود بازیگران فرامنطقه‌ای مانند آمریکا.

۲-۱-۳ پیشنهاد

- تدوین نقشه دیپلماسی بحران چندلایه با چین و روسیه.
- تقویت هماهنگی امنیتی با محور مقاومت.

- فعال سازی سازوکارهای سازمان همکاری اسلامی برای خنثی سازی فشار سیاسی غرب و ارتقاء ظرفیت واکنش سریع مرزی.
- طراحی «مرکز رصد و پایش بحران منطقه ای» با پایگاه داده پیوسته از تحرکات نظامی - سیاسی رژیم صهیونیستی و متحدانش.
- تقویت «تیم های دیپلماسی موازی» برای ریزنی مستمر در سازمان ملل، اتحادیه اروپا و کشورهای بی طرف جهت پیشگیری از مشروع سازی پاسخ تهاجمی دشمن.
- تعریف کانال های پشتیبانی اطلاعاتی و لجستیکی منظم برای محور مقاومت در حالت جنگ ممتد.
- بهره گیری از ظرفیت کشورهای آفریقا و شرق آسیا برای خنثی سازی تحریم ها و فشار دیپلماتیک هم زمان.

۲-۲ کمیسیون اقتصادی

۲-۲-۱ فرصت

- تسریع در بومی سازی صنایع دفاعی و زیر ساخت های حساس و توسعه همکاری های اقتصادی با کشورهای همسو.

۲-۲-۲ تهدید

- افزایش ریسک سرمایه گذاری خارجی
- اختلال در صادرات انرژی
- فشار تورمی بر کالاهای اساسی
- فشار نوسانات بازار ارز.

۲-۲-۳ پیشنهاد

- طراحی «بسته تاب آوری اقتصادی در بحران جنگی» شامل ذخایر استراتژیک کالاهای اساسی
- تضمین خطوط تأمین جایگزین
- سیاست های حمایتی از صنایع مادر و بنگاه های دانش بنیان دفاعی
- توسعه تعاملات اقتصادی با پیمان های منطقه ای مثل شانگهای و بریکس
- ایجاد «سامانه هشدار سریع» برای حفاظت فیزیکی میادین نفتی و خطوط انتقال در برابر حملات احتمالی موشکی یا سایبری

- بازطراحی مسیرهای صادرات انرژی به گونه‌ای که کمترین وابستگی به تنگه‌های راهبردی داشته باشد
- ارتقاء ظرفیت پالایشگاه‌های داخلی برای کاهش نیاز به فرآورده‌های وارداتی
- پیگیری دیپلماسی انرژی فعال با چین، هند و اروپا برای تثبیت بازار فروش در بحران.

۲-۳ کمیسیون انرژی

۲-۳-۱ فرصت

- نمایش اقتدار ایران در تأمین امنیت انرژی منطقه
- افزایش سهم بازار با تأکید بر استمرار صادرات علی‌رغم تهدیدات.

۲-۳-۲ تهدید

- هدف قرار گرفتن تأسیسات نفتی و گازی
- ایجاد فشار روانی بر بازار جهانی انرژی.

۲-۳-۳ پیشنهاد

- ارتقاء سطح حفاظت فیزیکی و سایبری پالایشگاه‌ها و خطوط انتقال
- بومی‌سازی فوری قطعات حیاتی
- ایجاد «سامانه هشدار سریع» برای حفاظت فیزیکی میادین نفتی و خطوط انتقال در برابر حملات احتمالی موشکی یا سایبری
- بازطراحی مسیرهای صادرات انرژی به گونه‌ای که کمترین وابستگی به تنگه‌های راهبردی داشته باشد
- ارتقاء ظرفیت پالایشگاه‌های داخلی برای کاهش نیاز به فرآورده‌های وارداتی
- پیگیری دیپلماسی انرژی فعال با چین، هند و اروپا برای تثبیت بازار فروش در بحران.

۲-۴ کمیسیون صنایع و معادن

۲-۴-۱ فرصت

- تحریک صنایع داخلی و بخش‌های خصوصی به تولید فناوری‌ها و تجهیزات پدافندی و تجهیزات راهبردی بومی.

۲-۴-۲ تهدید

- احتمال تحریم مضاعف قطعات وارداتی حساس.

۲-۴-۳ پیشنهاد

- تدوین مشوق‌های مالی و حمایت اعتباری از پروژه‌های دفاعی - صنعتی
- پیوند مراکز صنعتی با صنایع دانش‌بنیان
- شناسایی صنایع زنجیره تأمین حساس که در صورت تحریم دچار وقفه می‌شوند و تدوین بسته حمایت اضطراری
- توسعه «کریدور تولید قطعات جایگزین» با شرکت‌های دانش‌بنیان و ارتقای توان تولید مواد پیشرفته
- تشویق سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در صنایع دفاعی غیرمحرمانه (پدافند غیرعامل، حفاظت زیرساخت‌ها)
- پیش‌بینی «خط تولید فوری» برای نیازهای حیاتی کشور در سناریوی نبرد بلندمدت.

۲-۵ کمیسیون عمران

۲-۵-۱ فرصت

- بازنگری استانداردهای ایمنی زیرساخت‌های حیاتی.

۲-۵-۲ تهدید

- حمله به زیر ساخت‌های حمل و نقل، بنادر و فرودگاه‌ها.

۲-۵-۳ پیشنهاد

- تدوین ضوابط جدید مقاوم‌سازی تأسیسات زیربنایی همانند فرودگاه‌ها، بنادر و راه‌آهن
- ایجاد مراکز فرماندهی بحران چندسطحی و هشدار سریع
- بازنگری دستورالعمل‌های فنی سازه‌ای برای مقاوم‌سازی تأسیسات شهری و حیاتی در برابر حملات موشکی
- تکمیل شبکه زیرساخت‌های پشتیبان (راه‌های جایگزین، دپو سوخت اضطراری، انبارهای امن کالا)
- آموزش مدیران شهری و شهرداران برای مدیریت بحران و اسکان اضطراری جمعیت‌های آسیب‌دیده
- پیش‌بینی تخصیص منابع بودجه‌ای پایدار برای نگهداری زیرساخت‌های حساس در شرایط جنگی.

۲-۶ کمیسیون آموزش و تحقیقات

۲-۶-۱ فرصت

- جهت‌دهی نخبگان، مراکز علمی دانشگاهی و پژوهشکده‌ها به حل چالش‌های فناورانه جنگ ترکیبی (سایبری، پدافندی).

۲-۶-۲ تهدید

- نفوذ اطلاعاتی - امنیتی در مراکز دانشگاهی.

۲-۶-۳ پیشنهاد

- تشکیل هسته‌های پژوهشی پدافند سایبری و فناوری‌های نوین جنگ الکترونیک

- ارتقاء سواد امنیتی اساتید و دانشجویان
- پیوند دانشگاه با صنایع دفاعی
- طراحی «شبکه نخبگانی امنیت ملی» با جذب استعداد های برتر در حوزه جنگ های نوین (الکترونیک، سایبری)
- اختصاص بودجه مستقل برای پروژه های پژوهشی پدافند غیرعامل دانشگاه ها و مراکز فناوری
- تعریف کوریکولوم درسی «مدیریت بحران» در رشته های مرتبط و تربیت نیروی متخصص
- توسعه آزمایشگاه های امنیت سایبری و میکروالکترونیک به عنوان زیرساخت راهبردی.

۷-۲ کمیسیون فرهنگی

۷-۲-۱ فرصت

- تولید روایت مقاومت و وحدت ملی
- بسیج سرمایه اجتماعی در برابر جنگ روایت ها.

۷-۲-۲ تهدید

- جنگ روانی دشمن
- شایعه سازی
- عملیات روانی علیه وحدت ملی.

۷-۲-۳ پیشنهاد

- راه اندازی قرارگاه روایت سازی ملی با محوریت رسانه ملی
- همکاری با خبرگزاری های بین المللی همسو
- همکاری با نخبگان هنری و رسانه ای
- تولید محتوای چند زبانه به صورت روایت انسانی از جنگ و انتشار در رسانه های منطقه ای برای مقابله با پروپاگاندای دشمن

- تبدیل نقطه قوت دشمن در فضای مجازی (اینستاگرام) به نقطه ضعف آن با حمایت و همکاری اینفلوئنسرهای ایرانی فضای مجازی در بستر اینستاگرام و تولید محتوای چند زبانه هدفمند و تحت تاثیر قراردادن فضای مجازی با بازدیدهای میلیونی در سطح جهانی
- ایجاد جنبش‌های مردمی - فرهنگی برای تقویت همبستگی ملی در شرایط جنگی
- حمایت مادی و معنوی از رسانه‌های مستقل جبهه مقاومت در سراسر منطقه.

۸-۲ کمیسیون اجتماعی

۱-۸-۲ فرصت

- انسجام ملی
- ارتقای مشارکت مردمی در طرح‌های دفاع غیرعامل.

۲-۸-۲ تهدید

- افزایش اضطراب روانی و افزایش مهاجرت در مناطق درگیر.

۳-۸-۲ پیشنهاد

- آموزش خانواده‌ها و نهادهای محلی و تقویت نظام امداد مردمی
- تشکیل «سامانه پایش سلامت روان اجتماعی» برای شناسایی نقاط بحرانی و مداخلات به موقع
- فعال‌سازی NGOها (سازمان‌های غیر دولتی با اهداف متمرکز و مشترک در زمینه‌های مختلف) و گروه‌های جهادی برای توزیع خدمات امدادی در مناطق بحران دیده
- تدوین دستورالعمل‌های آموزش تاب‌آوری برای مدارس، مساجد و محلات مرزی
- حمایت از اقشار آسیب‌پذیر از طریق بسته‌های معیشتی فوری.

۹-۲ کمیسیون حقوقی و قضایی

۱-۹-۲ فرصت

- مستندسازی جنایات جنگی رژیم صهیونیستی علیه زیرساخت‌های غیرنظامی و افراد غیر نظامی.

۲-۹-۲ تهدید

- تلاش غرب برای صدور قطعنامه‌های ضد ایرانی در مجامع بین‌المللی.

۳-۹-۲ پیشنهاد

- همکاری با شبکه‌های حقوق بشری مستقل
- تشکیل «هیئت ویژه مستندسازی» جنایات جنگی، روایت‌سازی رسانه‌ای از مستندات جنایات و انتشار آن در محافل حقوق بشری
- تشکیل کمیته ویژه پیگیری حقوقی در جهت پیشبرد پرونده‌های حقوقی علیه رژیم صهیونیستی در دیوان بین‌المللی کیفری
- طراحی لابی حقوقی در اتحادیه اروپا و برخی کشورهای مستقل برای تضعیف مشروعیت حقوقی رژیم صهیونیستی
- تدوین بسته حقوقی برای حفاظت از اتباع ایرانی و حقوق شهروندی در دوره جنگی.

۱۰-۲ کمیسیون بهداشت و درمان

۱-۱۰-۲ فرصت

- ارتقای توان پاسخ به مصدومیت‌های جنگی.

۲-۱۰-۲ تهدید

- فرسایش ظرفیت خدمات درمانی در صورت حملات گسترده.

۲-۱۰-۳ پیشنهاد

- تجهیز مراکز درمانی پشتیبان
- آموزش کادر درمان بحران
- ذخیره‌سازی و تکمیل «زنجیره تأمین دارو» با اولویت داروهای حیاتی
- افزایش ظرفیت تخت‌های ویژه بحران و تیم‌های امداد جاده‌ای و هوایی
- آموزش پرسنل درمانی برای مقابله با سناریوهای مختلف
- پیش‌بینی خطوط تولید داخلی اقلام بهداشتی حیاتی در وضعیت اضطراری.

۳- خطوط اقدام کلان، از تحلیل تا عملیات

با توجه به نظام مسائل استخراج‌شده و تحلیل فرصت‌ها و تهدیدها در سطح کمیسیون‌های مختلف، این خطوط اقدام باید به‌عنوان نقشه راه تعاملی بین کمیسیون‌ها دیده شود؛ یعنی به‌گونه‌ای طراحی شود که در سطوح ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی، قابلیت اجرا، پیگیری و ارزیابی داشته باشد.

۳-۱ تدوین «سند ملی تاب‌آوری و بازدارندگی فعال»

- این سند باید پیونددهنده حوزه‌های دفاعی، اقتصادی، انرژی، رسانه‌ای و حقوقی باشد
- تعریف سناریوهای کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت برای تداوم بازدارندگی
- تعیین شاخص‌های کمی برای ارزیابی میزان آمادگی کشور در سناریوهای مشابه
- تعریف نقش همه دستگاه‌ها در مواجهه با تهدیدهای مستقیم.

۳-۲ بازآرایی ساختار «فرماندهی پدافند غیرعامل» در سطح ملی

- طراحی ساختار فرماندهی چندسطحی با حضور نمایندگان کمیسیون‌های تخصصی
- تقویت خطوط ارتباطی استاندارها، فرمانداران و شهرداران با ستاد ملی
- الزام دستگاه‌های خدماتی و زیرساختی به تمرین‌های منظم (مانور) برای سناریوهای بحران.

۳-۳ فعال‌سازی ظرفیت «دیپلماسی چندجانبه» با بازیگران کلیدی

- ایجاد ائتلاف‌های نرم برای خنثی‌سازی فشار غربی (با محوریت چین، روسیه، کشورهای عضو شانگهای و بریکس)
- پیگیری خط مقابله با مشروعیت‌بخشی بین‌المللی به اقدامات رژیم صهیونیستی
- استفاده از دیپلماسی اقتصادی برای تحکیم بازارهای صادراتی در دوره بحران
- تشکیل ائتلاف‌های حمایتی در سازمان‌های بین‌الملل.

۳-۴ توسعه «قرارگاه روایت‌سازی ملی» برای مدیریت افکار عمومی

- هماهنگی رسانه‌های ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی در قالب یک اتاق عملیات یکپارچه
- بهره‌گیری از ظرفیت نخبگان فرهنگی، هنرمندان، فعالان رسانه‌ای و اینفلوئنسرهای همسو
- انتشار مستندات میدانی و روایت‌های انسانی از جنایات دشمن به زبان‌های مختلف.

۳-۵ تقویت پیوند «عمق راهبردی مقاومت» با توان داخلی

- سازماندهی و حمایت هدفمند از گروه‌های مقاومت
- هماهنگی لجستیکی و اطلاعاتی با گروه‌های مقاومت
- بهره‌گیری از تجربیات میدانی جنگ‌های نیابتی برای دفاع از خاک ایران.

۳-۶ تدوین «پروتکل‌های اضطراری» اقتصادی و معیشتی

- تعریف سطح‌بندی محدودیت‌ها و نحوه توزیع منابع در صورت طولانی‌شدن درگیری
- ایجاد رزرو استراتژیک اقلام ضروری (سوخ، دارو، مواد غذایی) با پایش هوشمند
- تقویت تاب‌آوری خانوارها با سیاست‌های حمایتی فوری.

۳-۷ تشکیل «کمیته حقوقی ویژه» برای پیگیری جنایات جنگی

- مستندسازی هدفمند تخریب زیرساخت‌های غیرنظامی و حملات علیه مناطق مسکونی
- تشکیل پرونده‌های قضایی قابل ارائه به مجامع بین‌المللی
- ارتباط با شبکه‌های حقوقی مستقل و رسانه‌ای برای فشار روانی معکوس به دشمن.

۴- جمع‌بندی راهبردی، گام به گام تا کنشگری فعال

این جنگ دوازده روزه، یک نبرد صرفاً نظامی نبود؛ بلکه صحنه‌ای برای آزمون هم‌زمان تاب‌آوری ملی، ظرفیت بازدارندگی فعال و هماهنگی فرابخشی دستگاه‌ها بود. لازمه عبور از این مرحله، یکپارچگی تصمیم‌سازی، روایت‌سازی ملی و دیپلماسی چندلایه است.

نقطه قوت ما، ترکیب قدرت میدانی با پشتیبانی اجتماعی و دیپلماسی هوشمند است؛ اما نقطه آسیب‌پذیری ما، فقدان یک «نقشه اقدام یکپارچه» در سطح ملی برای سناریوهای مشابه یا شدیدتر است. بنابراین این یادداشت راهبردی با تاکید بر:

- نظام مسائل جامع
- پیوست هم‌افزایی کمیسیون‌ها
- نگاه فرصت- تهدید- اقدام

تاکید بر هم‌افزایی ظرفیت‌های ملی و فراملی یک چارچوب کاربردی فراهم می‌کند تا تصمیم‌گیران در سطوح بالا بتوانند از وضعیت «واکنشی» خارج شده و به سمت «کنشگری فعال» حرکت کنند. در این مسیر سه ستون کلیدی حفظ بازدارندگی فعال ایران در هر سناریوی مشابه عبارت‌اند از:

- وحدت نخبگانی
- انسجام ساختاری دستگاه‌ها
- روایت‌سازی مقتدرانه

این متن یک چارچوب پیشنهادی برای طراحی سیاست‌های کلان و اقدامات عملیاتی دستگاه‌های اجرایی، تقنینی و نهادهای مردمی است؛ با هدف اینکه ایران نه تنها از این آزمون عبور کند، بلکه سطح اقتدار ملی خود را در همه عرصه‌ها تثبیت و نهادینه نماید.